מָאנֵי מִשְׁתְּיָא בְּמְטַלְּלְתָּא מָאנֵי מֵיכְלָא בַּר מִמְּטַלְּלְתָּא - שאין להשאיר בסוכה דבר מאוס, ולכן כוסות שאף לאחר ששתו בהן אינן נמאסות, מותר להשאירן בסוכה [ועוד שמשום שאין קבע לשתיה, ומצוי ששותה כמה פעמים ביום (עיטור, עשרת הדברות סוכה, ענין החמישי)], אבל כלי אוכל שנמאסים לאחר האכילה, אין להשאירם בסוכה (רש"י), והטעם, שלא תהיה מצות סוכה בזויה בעיניו (ב"ח תרלט, א), ואין צריך להוציאם מיד אלא כשיגמור סעודתו (מאירי). ויש שכתבו, שדברי רבא הם מדין 'תשבו כעין תדורו', ו'מאני מיכלא' פירושם קערות שמכינים בהם את האוכל, שאין רגילות להכניסם לבית שהוא דר בו ועל כן אין להכניסם לסוכה (תוס'; ספר המנהיג הל' סוכה), ויש שפירשו, שהכוונה לכלי שתיה וכלי אכילה, ומדין 'תשבו כעין תדורו' למדים שכלי שתיה מצוה להניחם בסוכה, שכן זה הדרך להניחם במקום אכילתו של האדם, אבל כלי אכילה שאין דרך להניחם במקום שהאדם אוכל, אין מצוה להכניסם לסוכה (ריטב"א ור"ן בשם יש מפרשים). ■ להלכה, כלי שתיה מותר להשאירם בסוכה, וכלי אכילה כקדרות וקערות יש להוציאם לאחר האכילה [כדעת רש"י] (שו"ע או"ח תרלט, א), והעולם נזהרים שלא להכניס קדרות לסוכה כלל [כדעת תוס'], ויתכן שקדרות שבישלו בהם נאסר לדברי הכל להכניסם לסוכה (משנ"ב שם, ה, ושעה"צ שם).

וּשְׁרָגָא בְּמְטַלְּלְתָּא וְאָמְרִי לָהּ בַּר מִמְּטַלְּלְתָּא וְלֹא פְּלִיגִי הָא בְּסוּכָּה גְּדוֹלָה הָא בְּסוּכָּה קְטַנָּה- שנר של חרס שהשתמשו בו הוא מאוס, אבל בסוכה גדולה אינו ניכר כל כך ומותר (ב"ח תרלט, ג, בדעת רש"י והרוקח), ויש שביאר, שבסוכה קטנה יש חשש משריפה (תוס'), וכיון שהאדם מפחד יצא מהסוכה, לכך גזרו שלא יכניסו את הנר (ב"ח שם), או שחששו שמחמת שהסוכה תישרף יתבטל ממצות סוכה (מג"א שם, ב), ולדעה זו כל סוכה קטנה שיש בה חשש שריפה מהנר, אין להכניס בה את הנר, אף שהיא יותר משיעור סוכה (ב"ח שם). ויש שביארו, שבסוכה קטנה הנר ממעט את שיעור הסוכה (ראבי"ה תרמא, וכע"ז בריטב"א שממעט את מקום ישיבתו). ■ להלכה, מותר להכניס מנורה בסוכה גדולה ולא בסוכה קטנה (שו"ע או"ח תרלט, א), וכל סוכה שיש לחוש שיאחז האש בסוכה, יש להניחה מחוץ לסוכה [כדעת התוס'], ונהגו שלא להכניס אף בסוכה גדולה נר של חרס (משנ"ב שם ז-ח).

יָרְדוּ גְּשָׁמִים תָּנָא מִשְׁתַּכְּרִין הַמְּקֻפָּה שֶׁל גְּרִיסִין - שממהרת להתקלקל בגשמים מועטים (רש"י וריטב"א), ויש שכתב, שהוא לחומרא שאינו יכול לפנות מהסוכה עד שירדו כל כך שתסרח מקפה של גריסין שמתאחרת בהפסדה יותר על שאר תבשילין (מאירי בשם יש מפרשים, וראה שעה"צ תרלט, סב, שהוא דעת יחיד). וראה עוד בפרטי דין זה במשנה לעיל (כח, א).

ובלילה הראשון של סוכות [שלמדו בגמ' (לעיל כז, א) בגזירה שוה שהוא חובה] יש לאכול כזית בסוכה אף אם ירדו גשמים (ר"ן; רא"ש ברכות ז, כג), ויש שכתבו, שאף בלילה הראשון אם הוא מצטער מחמת גשמים פטור מן הסוכה (שו"ת הרשב"א ד, עח; תוס' ברכות מט, ב ד"ה אי). ■ להלכה, בגשמים שמשער שהם בשיעור שהיה מתקלקל התבשיל מהם, פטור מלאכול בסוכה [כדעת הסמ"ג המאירי והרמב"ם] (שו"ע או"ח תרלט ה), ובלילה הראשון אף אם ירדו גשמים, יקדש ויאכל כזית בסוכה [כדעת רמ"א שם, ומכל מקום לא יברך 'לישב בסוכה' לחוש לדעות החולקים] (משנ"ב שם, לה).

נָשַׁב זִיקָּא וְקָא מַיְיתֵי צִיבְעָתָא אָמַר לְהוּ רַב יוֹסֵף וְכוּ' אָמַר לֵיהּ אַבַּיֵי וְהָא תָּנַן מִשְׁתַּכְּרִין - שלא היו הקיסמין שנשרו בשיעור שמקלקל את המאכל (שעה"צ תרלט, סא).

כֵּיוָן דַּאֲנִינָא דַּעְתַּאי כְּמִי שֶׁתִּסְרַח הַמְּקֻפָּה דָּמֵי לִי, וכיון שדרך כל אניני הדעת להצטער מכך, נחשב למצטער ופטור מהסוכה, אף ששאר בני אדם אינם מצטערים בכך, אולם דבר שלא כל אניני הדעת מצטערים אינו נחשב למצטער (ט"ז או"ח תרמ, ו) ויש שביאר, שהיה ידוע לכל שרב יוסף הוא איסנטניס ולכן הותר לו לצאת, אבל בשאר בני אדם השיעור הוא בכדי שיתקלקל התבשיל (מג"א שם, ט). ואף שהיה אנין דעת יכל רב יוסף לצאת ידי חובתו בסוכה זו ואינה נחשבת לסוכה שאינה ראויה [ראה ביאורנו לעיל (כו ע"א ד"ה משום סירחא)], לפי שלא היו נושרים הקיסמין ברוח מצויה (מנחת יהודה). ■ להלכה, אם הוא מאניני הדעת וכל אניני הדעת מצטערים בזה, הוא פטור מהסוכה [כדעת הט"ז] (משנ"ב שם, כט).

תָּנוּ רַבָּנָן הָיָה אוֹכֵל בְּסוּכָּה וְיָרְדוּ גְּשָׁמִים וְיָרַד אֵין מְטָרִיחִין אוֹתוֹ לָעֲלוֹת עַד שֶׁיִּגְמוֹר סְעוּדָתוֹ, וכן אם רואה שמתחילים גשמים לרדת, אינו צריך להיכנס לסוכה ויכול להתחיל ולסיים סעודתו בביתו (ע"פ ריטב"א; ר"ן). ואין צריך שיתחיל לאכול ממש אלא מעת שהתכונן כבר בביתו והכין את השולחן, אינו צריך לחזור לסוכה גם אם בנתיים פסקו הגשמים אף שעדיין לא התחיל לאכול (ביאה"ל תרלט, ו, בדעת רש"י), ויש שכתבו, שרק באופן שהתחיל לאכול אינו חייב לחזור לסוכה (ביאה"ל שם, בשם הכלבו ורבינו יהודם).

הָיָה יָשֵׁן תַּחַת הַסּוּכָּה וְיָרְדוּ גְּשָׁמִים וְיָרַד אֵין מַטְרִיחִין אוֹתוֹ לַעֲלוֹת עַד שֶׁיֵּאוֹר. ■ וכן נפסק להלכה, ודוקא כששכב כבר, אבל אם עדיין לא שכב יחזור לסוכה. ויש שהסתפקו, שמאחר וכבר היה לו טירחה להכניס הכרים וכסתות לתוך הבית, יתכן שלא הטריחו לחזור ולהעלותם (שו"ע או"ח תרלט, ז, ומשנ"ב שם), ודי בגשמים מועטים בכדי להיפטר משינה בסוכה מחמת צער (רמ"א שם).

אִיבַּעְיָא לְהוּ מִי שָׁפַךְ לְמִי, האם הנמשל שהוא שפיכת הקיתון היא מהאדון על העבד שאינו חפץ בשימושו או מהעבד על האדון שלא שימש רבו כראוי (רש"י), שאם האדון שופך לעבד, כוונתו שאף שעבדו כראוי אינו חפץ שיעבדנו, והנמשל הוא שהסוכה אמנם נעשתה כראוי אולם אין הקב"ה חפץ במצות הסוכה, וצריכים לפשפש במעשים להבין מדוע אינו חפץ במצוה, אולם אם העבד שפך לאדון, מתברר שלא עבד כראוי ועל כן נשפך לו, והנמשל שלא עשו את הסוכה לשמה ועל כן ירדו להם גשמים (רבינו אברהם מן ההר, וכע"ז בשו"ת רשב"א א, נז), ויש שכתב, ששפיכת הקיטון אין הכוונה לגשמים שיורדים אלא על היציאה מהסוכה בעקבותם, והספק הוא האם יציאה מהסוכה מיד שתסרח היא כשפיכת העבד את הקיטון מפני שאינו חפץ בשימוש האדון, ולכן אין ראוי לצאת מיד, או שהרב הוא השופך לעבד שאינו חפץ בו, ולכן צריך לפנות מיד את הסוכה (ריטב"א).

תָּנוּ רַבָּנָן בִּזְמַן שֶׁהַחַמָּה לוֹקָה סִימָן רַע וְכוּ', אף שחמה לוקה בדרך הטבע בזמנים מסוימים, מכל מקום באותו זמן של הליקוי ובמקום הליקוי הוא זמן דין וסימן רע, ולכך נקטה הברייתא 'בזמן שהחמה לוקה' ולא כשהחמה לוקה, ונטילת הפנס בנמשל הוא הירח המסתיר את אור החמה ואינו ליקוי בחמה עצמה (ערוך לנר; בן יהוידע בפ' ראשון), ויש שביאר, שכוונת הברייתא לאופנים שמופיעים על החמה והלבנה כתמים שחורים ומתמעט אורם, ודבר זה אינו תלוי בדרכי הטבע, ואין כוונת הברייתא לאופנים שהחמה או הלבנה מתכסים בדרכי הטבע, שאין זה ליקוי אלא כיסוי (יערות דבש ב דרוש י ד"ה אבל ידוע, וכע"ז בבן יהוידע בפ' שני), ויש שביאר, שחמה לוקה פירושו שנחלשת מעצמה ואינה

■ המשך בעמ' הבא